

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії,
в.о ректора університету
_____ Гончаренко Д.Ф.

Затверджено на засіданні
приймальної комісії ХНУБА
Протокол № 2 від 06.02.2020 р.

Програма фахових вступних випробувань
для вступу на навчання
за освітнім рівнем «Магістр»
зі спеціальності 051 «Економіка»
на базі здобутого освітнього ступеню «Бакалавр»

Голова фахової атестаційної комісії,
Канд. екон. наук, доцент

О.М. Колмакова

Харків-2020

ВСТУП

Головним завданням фахових вступних випробувань є виявлення у вступників спеціальних знань і практичних навичок з комплексу фахових навчальних дисциплін. Програма конкурсних фахових випробувань для вступу на навчання за освітнім рівнем «Магістр» зі спеціальності 051 «Економіка» розроблена з урахуванням вимог освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво», яка передбачає виявлення базових знань із дисциплін (наук) циклу загальноекономічної та фахової підготовки.

На вступне випробування виносяться блоки змістових модулів дисциплін у відповідності до їх навчальних програм: «Економіка підприємства», «Економіка праці та соціально-трудова відносини», «Стратегія підприємства», «Інвестування».

Структура білету. Кожен білет складається із 50 тестових завдань з однозначною відповіддю, що охоплюють вказані дисципліни.

Критерії оцінки конкурсних фахових вступних випробувань

Фахові вступні випробування для вступників передбачають виконання тестових завдань, які об'єктивно визначають їх рівень підготовки. Перевірка знань здійснюється з дисциплін, які вивчалися на рівні бакалавра.

Кількість тестових завдань 50. Кожна правильна відповідь оцінюється в 3 бали. За подвійні, закреслені, підчищені та виправлені відповіді на бланку тестових завдань знімається 1 бал.

Абітурієнт, який отримав 0 – 49 балів, не допускається до участі у конкурсному відборі.

Результуюча позитивна оцінка в балах розраховується за формулою:

$$S_{\text{рез.}} = S + 50 \text{ балів}$$

де S – оцінка від 0 до 150 балів, отримана абітурієнтом під час складання фахового вступного випробування.

Загальна оцінка тестування визначається як сума балів за правильно виконані завдання, але не більше ніж 200 балів. Зарахування результату вступних випробувань здійснюються, якщо абітурієнт отримав від 100 до 200 балів.

ДИСЦИПЛІНА «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Тема 1. Теорії та моделі підприємств

Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія й різноманітні цілі підприємства. Головні напрямки діяльності підприємства. Класифікація підприємств та її практичне значення. Сутнісна характеристика структури підприємства. Виробнича структура підприємства: сутність і види. Чинники формування й зміни виробничої структури підприємства. Загальна структура підприємства (організації). Поняття й загальна характеристика ринкового середовища функціонування підприємств та організацій. Сутність, функції й типи сучасного ринку. Складові елементи ринкової інфраструктури. Загальні принципи та етичні норми поведінки суб'єктів господарювання на ринку.

Тема 2. Основи підприємництва

Підприємницька діяльність як основна сучасна форма господарювання. Принципи здійснення, форми, типи й моделі підприємницької діяльності. Правове забезпечення підприємництва. Підприємницькі договори (контракти, угоди). Структура договорів і порядок їх укладання. Типовий зміст, загальні й специфічні умови договору. Формулювання конкретних умов договору. Спільні підприємства в системі міжнародного бізнесу: мотивація і процедура створення, механізм функціонування. Тенденції та проблеми розвитку спільних підприємств в Україні.

Тема 3. Організація і розвиток власної справи

Поняття власної справи. Техніко-економічне обґрунтування створення підприємства. Показники, що застосовуються для підготування рішення про доцільність вкладення засобів при організації власної справи. Оформлення установчих документів (статуту підприємства, установчого договору, статутного фонду). Керування створенням підприємства. Припинення діяльності суб'єкта господарювання.

Тема 4. Малий бізнес

Малий бізнес: переваги і недоліки. Види малого підприємництва. Значення малого бізнесу в країнах з розвинутою ринковою економікою. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства. Державна підтримка малого бізнесу. Планування діяльності та визначення перспективи розвитку малих підприємств.

Тема 5. Етика підприємництва

Основні чинники, що впливають на культуру підприємства. Правила етикету. Правила узгодження взаємодії. Техніка спілкування. Ділова і фахова етика. Шляхи формування етичної поведінки в підприємницьких структурах. Правовий статус підприємництва, закономірності і принципи керування підприємницькою діяльністю. Регулятивні, охоронні, дефінітивні юридичні норми поведінки суб'єктів суспільних відносин. Дисциплінарна, цивільно-правова, матеріальна, адміністративна, кримінальна, конституційна види юридичної відповідальності.

Тема 6. Планування бізнесу. Зміст і порядок розробки бізнес-плану

Сутність бізнес-плану, його призначення, можливості планування. Структура бізнес-плану, залежність від розміру бізнесу, обсягів фінансових потреб, специфіки сфери бізнесу. Процедура розробки бізнес-плану для виробничої діяльності.

Тема 7. Зовнішнє середовище господарювання підприємства

Сутність зовнішнього середовища. Макро- та мікросередовище. Постачальники, посередники, споживачі, конкуренти: їх роль в процесі господарювання підприємства. Економічні чинники макросередовища. Сутність, структура ринку, ринкової системи. Функції інфраструктури ринку. Принципи поведінки суб'єктів господарювання на ринку.

Тема 8. Основи управління підприємством

Система управління підприємством: сутність, особливості системи. Загальні принципи управління підприємством. Основні функції управління. Методи управління. Сутність економічних, соціально-психологічних, організаційних методів управління діяльністю підприємств. Основні елементи організаційної структури управління. Типи структур. Існуюча в Україні практика корпоративного управління.

Тема 9. Інноваційні процеси

Поняття, змістова характеристика та окремі види інноваційних процесів. Сутнісне тлумачення науково-технічного прогресу. Організаційний прогрес (ОП) як узагальнюючий фактор використання організаційних, економічних, соціальних та юридичних нововведень. Загальносистемний і внутрішньосуб'єктний напрямки ОП. Методика визначення ефективності технічних нововведень.

Тема 10. Персонал на підприємстві

Поняття персоналу в контексті економічних понять трудових ресурсів, кадрів, трудового потенціалу та ін. Категорії персоналу підприємства (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями і кваліфікацією. Чинники, що потребують урахування у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу фірми. Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних розмірів, сфер діяльності та форм власності. Розрахунки чисельності окремих категорій робітників виробничих підприємств.

Тема 11. Основні виробничі засоби

Матеріальні активи як сукупність виробничих засобів та іншого майна підприємства. Поділ виробничих засобів на основні й оборотні, їх роль у здійсненні процесу виробництва продукції або надання послуг. Соціально-економічне значення і системи показників ефективності відтворення та використання основних засобів. Напрямки інтенсифікації відтворення та шляхи ліпшого використання основних засобів підприємства за нормальних умов господарювання. Елементний склад оборотних засобів. Характеристика виробничих запасів, напівфабрикатів власного виготовлення, незавершеного виробництва і витрат майбутніх періодів. Нормування витрат матеріальних ресурсів і обчислення необхідного обсягу оборотних засобів. Показники і способи найефективнішого використання матеріальних ресурсів. Політика ресурсозбереження.

Тема 12. Оборотні засоби та кошти підприємства

Поняття і структура. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів: аналітичний, коефіцієнтний, прямого рахунку. Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві. Норматив оборотних коштів в інших нормованих елементах. Ефективність використання.

Тема 13. Матеріально-технічні ресурси виробничого підприємства

Матеріально-технічне забезпечення підприємства. Функції служб постачання підприємств. Концепція логістики. Основи логістики. Логістичні витрати на підприємстві, їх класифікація. Види логістичних витрат, які мають місце в процесі закупівлі ресурсів, виробництва, збуту продукції.

Тема 14. Нематеріальні ресурси та активи

Сутність нематеріальних ресурсів. Види нематеріальних ресурсів підприємства. Поняття промислової власності. Об'єкти промислової власності. Винахід: технічна ознака, новизна, позитивний ефект. Промисловий зразок, корисні моделі, товарні знаки. Інтелектуальна власність. Об'єкти інтелектуальної власності. Інші нематеріальні ресурси (ноу-хау), раціоналізаторська пропозиція. Нематеріальні активи: поняття та охорона права власності. Реалізація права власності на нематеріальні ресурси. Оцінка і строки зносу нематеріальних активів.

Тема 15. Фінансові ресурси підприємства

Фінансування підприємств: роль фінансів, джерела фінансування підприємств. Основні фактори, які впливають на фінансування підприємства. Грошовий ринок та ринок капіталів. Постачальники та споживачі інвестиційного капіталу. Фінансово-кредитний

механізм інвестиційної сфери. Дворівнева кредитно-грошова система. Взаємовідносини комерційних банків зі своїми позичальниками. Терміни кредитування. Затверджений порядок надання державної кредитної підтримки підприємствам. Визначення фінансового стану підприємства.

Тема 16. Інвестиційні ресурси

Сутність, характеристика інвестицій як найважливішого фінансового ресурсу для створення, функціонування й розвитку суб'єктів господарювання. Розрахунки обсягу потрібних виробничих інвестицій з урахуванням економічної ситуації на ринку і підприємстві. Роль фінансових інвестицій у чинній системі господарювання. Види застосовуваних цінних паперів, порядок їх випуску й обігу. Державне регулювання й масштаби обігу цінних паперів в Україні. Сукупність чинників, що впливають на рівень ефективності інвестицій. Основні організаційно-економічні чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень. Економічне обґрунтування інвестиційних проектів різних суб'єктів господарювання у повному або короткому варіантах бізнес-плану. Стисла характеристика інвестиційного проекту.

Тема 17. Лізинг - джерело інвестицій

Сутність лізингу. Види лізингу. Форми лізингу. Суб'єкти лізингу: права та обов'язки діючих суб'єктів. Умови лізингового договору, механізм платежів. Тривалість і структура лізингового договору.

Тема 18. Техніко-технологічна база виробництва

Поняття і значення техніко-технологічної бази виробництва. Склад техніко-технологічної бази, найефективніші способи її формування на підприємстві. Загальна характеристика, види та чинники формування (нарощування) виробничої потужності підприємства. Показники й шляхи підвищення рівня використання виробничих потужностей. Конверсія та диверсифікація виробничих потужностей за ринкових умов господарювання.

Тема 19. Організація виробництва

Поняття й основні елементи виробничого процесу. Принципи організації виробничого процесу. Виробничий цикл і його тривалість. Поняття методу організації виробництва. Використовувані методи організації виробництва. Сутність і соціально-економічне значення застосування різних форм організації виробництва.

Тема 20. Прогнозування, планування та регулювання діяльності

Мета, ознаки, об'єкти й принципи прогнозування. Предмет економічного прогнозування. Нормативне й пошукове прогнозування. Принципові основи планування. Планування як домінуюча функція управління. Специфічні принципи планування. Система планів підприємства. Методи планування діяльності та розвитку підприємства. Необхідність, методи й принципи державного економічного регулювання діяльності окремих суб'єктів господарювання. Державні контракти (замовлення) і фінансова підтримка певних суб'єктів господарювання. Банківські й комерційні кредити, їх види, форми та умови надання суб'єктам господарювання. Інші форми регулювання державою підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.

Тема 21. Виробнича програма підприємства

Сутність і формування виробничої програми. Система показників обсягу виробництва. Незавершене виробництво. Чиста продукція. Планування виробничої програми. Оптимальна виробнича програма. Роль виробничої потужності у виробничій програмі підприємства. Методика розрахунку виробничої потужності підприємства. Обчислення обсягу виробництва продукції з урахуванням виробничої потужності підприємства.

Тема 22. Реструктуризація і санація підприємств

Система виживання підприємств (організацій) в ринкових умовах господарювання, її ознаки, необхідність практичного використання й змістова характеристика. Основні економічні параметри системи виживання. Головні організаційні заходи й необхідні кошти

для виживання підприємства, його виходу з кризової економічної ситуації. Суть механізму санації (фінансово-економічного оздоровлення) та її цілей. Програма санаційних заходів фінансово-економічного характеру. Особливості державної підтримки проведення санації потенційно конкурентоспроможних підприємств (організацій). Практика й ефективність санації суб'єктів господарювання в Україні.

Тема 23. Банкрутство та ліквідація підприємства

Сутнісна характеристика банкрутства підприємства (організації). Масштаби й тенденції банкрутства підприємств (організацій) в Україні. Процес ліквідації (припинення діяльності) збанкрутілого суб'єкта господарювання. Управління майном боржника та оцінка можливих наслідків ліквідації збанкрутілих підприємств (організацій).

Змістовий модуль 4. Результати та ефективність виробництва

Тема 24. Мотивація і оплата праці

Система мотивації праці: мотив, мотивація праці. Змістовні концепції мотивації. Поняття оплати праці. Основна заробітна плата й додаткова оплата праці. Функції оплати праці та їх реалізація. Залежність оплати праці від кінцевих результатів діяльності. Сучасна державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання оплати праці та соціального захисту. Формування внутрішньофірмової політики оплати праці. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Мінімальна заробітна плата. Тарифна система. Єдина тарифна система розрядів і коефіцієнтів з оплати праці. Диференціація оплати праці за певними ознаками. Оплата праці керівників, спеціалістів і службовців. Форми й системи оплати праці робітників. Вибір форм і систем оплати праці на підприємствах різних форм власності. Можливість колективних форм організації та оплати праці.

Тема 25. Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції (послуг)

Загальна сутнісна характеристика продукції, її класифікація й вимірники обсягу. Валова, товарна, чиста й реалізована продукція. Поняття, функції та принципи маркетингової діяльності. Виробнича, продуктова й комерційна концепції маркетингу. Стратегія й тактика маркетингу підприємства. Змістовна характеристика матеріально-технічного забезпечення. Поняття й визначення рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на ринку. Стандартизація продукції, її складові елементи і принципи здійснення. Наявні в Україні стандарти й технічні умови, сфери їх застосування.

Тема 26. Витрати виробництва, собівартість продукції та ціноутворення на підприємстві

Поточні витрати (собівартість продукції) як комплексний економічний показник. Включення поточних витрат виробництва до собівартості продукції (послуг). Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками (ступенем однорідності, зв'язком з обсягом виробництва, способом обчислення на одиницю продукції). Структура поточних витрат за окремими групами первинних елементів на підприємствах різних галузей і тенденція її зміни з часом. Обґрунтування й вибір стратегії зниження поточних витрат на підприємствах України. Визначення впливу окремих техніко-економічних чинників на зменшення поточних витрат. Державне регулювання ціноутворення. Шляхи вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

Тема 27. Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємства

Прибуток і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Прибутковість і дохідність: їх сутність та різниця між ними. Джерела формування загальної величини прибутку (доходу) підприємства. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки України. Суть, важливість і методичні підходи до оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Групи показників для оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності; методика їх обчислення.

Тема 28. Економічна безпека підприємства

Класифікація видів економічної безпеки за типами суб'єктів, сферами життєдіяльності та конкретними предметами. Способи здійснення оцінки економічної безпеки підприємства та інших суб'єктів господарювання. Основні ознаки достатнього рівня економічної безпеки підприємства за умов ринкової системи господарювання. Обґрунтування стратегії створення належної економічної безпеки підприємства.

Рекомендована література

1. Іванілов О.С., Таряник О.М., Перетятко А.Ю. Економіка підприємства. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. - Харків: Консум, 2008.-374 с.
2. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підруч. / для студ. вищ. навч. закл.// О.С. Іванілов - К.: Центр учбової літератури. 2009. - 728 с.
3. Економіка підприємства: підручник / Швиданенко Г.О., Васильков В.Г., Гончарова Н.П. [та інші] ; за заг. ред. Г.О. Швиданенко. – К.: КНЕУ, 2009. – 598 с.
4. Економіка підприємства: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Г.О. Швиданенко, Н.П. Гончарова, О.Г. Мендрул [та інші] ; за заг. ред. Г.О. Швиданенко. – К.: КНЕУ, 2010. – 364 с.
5. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: / С.Ф.Покропивний. – К.:КНЕУ, 2006. – 328 с.
6. Мацібора В.І. Економіка підприємства: В.І. Мацібора, В.К. Збарський, Т.В. Мацібора. – К.: Каравела, 2008. – 312 с.
7. Примак Т.О. Економіка підприємства: Примак. – К.: Вікар, 2008. – 179 с.
8. Управління витратами: Навч. посіб. / М.Г. Грещак, В.М. Гордієнко, О.С. Коцюба та ін.; За заг. ред. М.Г. Грещака. - К.: КНЕУ, 2008. - 268 с.
9. Управління витратами: практикум / М. Г. Грещак, В. М. Гордієнко, О. С. Коцюба, Ю. М. Лозовик; за ред. М. Г. Грещака. – К.: КНЕУ, 2011. – 190 с.

ДИСЦИПЛІНА «ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ»

Тема 1. Трудові ресурси та трудовий потенціал суспільства

Характеристика населення як соціально-економічної категорії. Поняття «населення», «трудові ресурси», «економічно активне населення» (зайняте і незайняте у виробництві), «економічно неактивне населення». Класифікація населення та його рух. Природний, соціальний, міграційний та економічний рух населення. Відтворення населення. Показники природного та механічного руху населення. Якість робочої сили. Аналіз трудового потенціалу країни, регіону.

Тема 2. Соціально-трудова відносина як система

Сутність соціально-трудова відносин (СТВ), їх види. Соціально-трудова відносина на ринку праці. Система соціально-трудова відносин. Загальна характеристика системи соціально-трудова відносин, її елементів (суб'єктів, сторін, принципів, предметів, типів, методів). Сторони (наймані працівники, роботодавці, держава) та суб'єкти (первинні носії прав та інтересів, представницькі організації, органи, що реалізують соціальний діалог, органи, які сприяють зниженню напруги в соціально-трудова сфері). Методи регулювання соціально-трудова відносин: адміністративні, економічні, програмно-цільові, соціально-психологічні.

Тема 3. Соціально-трудова відносина зайнятості

Зайнятість та безробіття населення. Види зайнятості та безробіття. Закон Оукена. Форми та показники безробіття. Державна політика у сфері зайнятості населення. Закон України «Про зайнятість населення».

Тема 4. Організація та нормування праці на підприємстві

Організація праці. Робоче місце. Робочий час. Трудовий процес. Класифікація робочого часу. Нормування праці на підприємстві: розрахунок норм та нормативів. Класифікація норм та нормативів.

Тема 5. Продуктивність й ефективність праці

Ефективність праці: продуктивність, рентабельність, виробіток, трудомісткість. Показники і методи вимірювання продуктивності праці Фактори і резерви підвищення продуктивності праці.

Тема 6. Політика доходів й оплата праці

Політика доходів в Україні. Види доходів населення. Заробітна плата. Фонд оплати праці. Форми та системи оплати праці. Погодинна та відрядна форми оплати праці. Тарифна система оплати праці. Безтарифні системи оплати праці. Колективні та трудові договори. Преміювання. Доплати та надбавки.

Тема 7. Планування праці на підприємстві

Планування праці: чисельності, часу, оплати праці, продуктивності праці. Складання балансу робочого часу. Розрахунок чисельності персоналу. Планування фонду оплати праці.

Рекомендована література

- 1 Конституція України // [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua
- 2 Кодекс законів про працю України // [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua
- 3 Закон України «Про оплату праці» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua
- 4 Закон України «Про зайнятість населення» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua
- 5 Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua
- 6 Закон України «Про організації роботодавців» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua
- 7 Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua
- 8 Закону України «Про оподаткування доходів громадян» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rada.gov.ua
- 9 Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1919 — 1956, Т.1.—Женева: Міжнародне бюро праці, 1991.
- 10 Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1957 — 1990, Т.2. — Женева: Міжнародне бюро праці, 1991.
- 11 Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Підручник / О.А. Грішнова. — 5-те вид., оновлене. — К. : Знання, 2011. — 390 с.
- 12 Грішнова О.А., Білик О.М. Економіка праці та соціально-трудова відносини: практикум. - К. : Знання, 2011.
- 13 Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 300с
- 14 Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / Гриньова В.М., Шульга Г.Ю. — К., 2010. — 310 с.
- 15 Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навч. посібник. – К.; Кондор, 2004. – 432 с.
- 16 Калина А. В.Економіка праці: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. —К: МАУП, 2004. — 272 с

- 17 Ковальов В. М., Рижигов В.С., Єськов О.Л. Економіка праці і соціально-трудові відносини: Навч. посібник для вищих навч. закладів - К.: Центр навч. л-ри, 2006. - 255 с.
- 18 Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: Монографія. – К.: КНЕУ, 2003. – 230 с.
- 19 Лібанова Е.М. Ринок праці та соціальний захист: Навч. посіб. - К.: Вид-во С. Пав-личко «Основи», 2004. - 491 с.
- 20 Лич В.М. Трудовий потенціал: теорія та практика відтворення. – К.: Науковий світ, 2003. – 314 с.
- 21 Лукьянченко Н.Д., Копытина Т.И. Нормирование труда. – Донецк: ДонНУ, 2004. – 214 с.
- 22 Матюха М.М. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. посібник. – К.: Університет «Україна», 2007. – 306
- 23 Махсма М.Б. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. посібник. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 188 с.
- 24 Пашенко І.Н. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навчальний посібник. – Львів: «Магнолія 2006», 2007. – 260 с.

ДИСЦИПЛІНА «СТРАТЕГІЯ ПІДПРЕМСТВА»

Тема 1. Стратегія підприємства: поняття, еволюція концепцій

Мета вивчення дисципліни. Поняття стратегії. Множинність аспектів використання категорії «стратегії». Співвідношення понять стратегії, політики тактики. Класифікація стратегій.

Чотири фази еволюції систем планування: фінансове (бюджетне) планування, екстраполяційне (довгострокове) планування, стратегічне планування, стратегічне управління. Минуле і сучасне перспективного планування в Україні.

Тема 2. Стратегічний контекст підприємства

Поняття стратегічного плану діяльності підприємства. Структура стратегічного плану. Тактичний та оперативний плани як складові стратегічного плану підприємства. Три основні підходи до формування стратегічного плану: «від досягнутого», оптимізаційний, адаптаційний. Декомпонування стратегічного плану та визначення показників поточних планів.

Поняття стратегічного потенціалу підприємства. Ресурсний, функціональний та цільовий підходи до оцінки стратегічного потенціалу підприємства.

Розробка стратегії та структура управління підприємством. Функціональні служби підприємства в процесі розробки стратегії. Місце та роль відділу стратегічного планування у формулюванні стратегії підприємства.

Тема 3. Визначення місії та цілей підприємства

Суть та значення місії для підприємства. Обов'язкова інформація, що міститься в офіційному визначенні місії. Процес визначення напрямку руху організації.

Поняття цілей підприємства. Класифікація та ранжування цілей підприємства. Вимоги, що ставляться до цілей при їх формулюванні. Побудова «дерева цілей» (декомпозиція).

Тема 4. Оцінювання зовнішнього середовища підприємства

Характеристика макро- та мікросередовища підприємства та їх структурних компонентів. Визначення значущості для підприємства впливу компонентів зовнішнього середовища кожного рівня.

Аналіз галузі та конкуренції в ній. Загальний аналіз галузі. Позиціонування

стратегічних груп у галузі. Модель Портера аналізу п'яти конкурентних сил у галузі. Вплив кожної сили на рівень конкуренції в галузі.

Визначення загроз та можливостей зовнішнього середовища. Побудова матриці можливостей. Побудова матриці загроз. Складання профілю зовнішнього середовища. Реагування підприємства на загрози зовнішнього середовища.

Тема 5. Аналіз стратегічного потенціалу підприємства

Функціональний аналіз підприємства. Суть та значення внутрішнього аналізу підприємства. Функціональні галузі підприємства, в яких проводиться аналіз (маркетинг, виробництво, фінанси, кадри, організація управління).

Оцінка сильних і слабких сторін підприємства. Основні методи і показники, які використовуються для оцінки сильних і слабких сторін підприємства. Характеристика методики SWOT-аналізу, її призначення та переваги. Побудова матриці SWOT для формування стратегій діяльності підприємства.

Тема 6. Корпоративна стратегія підприємства

Поняття корпоративної стратегії як загальної стратегії діяльності підприємств. Стратегія зростання та три основні її різновиди: стратегія інтенсивного зростання, стратегія інтеграційного зростання, стратегія диверсифікації. Характеристика, переваги та недоліки стратегії вертикальної інтеграції. Характеристика, переваги та недоліки стратегії диверсифікації. Основні заходи здійснення диверсифікації підприємства. Особливості диверсифікації у пов'язані та непов'язані галузі. Стратегії стабілізації та скорочення діяльності.

Тема 7. Матричні методи формування корпоративної стратегії підприємства

Поняття корпоративного (господарського) портфелю. Портфельний аналіз як інструмент стратегічного управління. Методика портфельного аналізу. Застосування матричних моделей для портфельного аналізу. Матриця Бостонської консультативної групи. Матриці Мак-Кінзі, Артура де Літтла та ін. Переваги та недоліки матричних моделей. Оцінка збалансованості портфеля. Чотири базові стратегії, що застосовуються при розробці портфеля: збільшення частки ринку, збереження частки ринку, збирання врожаю, скорочення.

Тема 8. Декомпонування корпоративної стратегії підприємства

Конкурентна (бізнесова) та функціональні стратегії як компоненти корпоративної стратегії підприємства. Поняття конкурентної стратегії та конкурентних переваг підприємства. Модель Портера розробки стратегії бізнесу. Класифікація стратегій за М. Портером (лідерство за затратами, диференціація, фокусування). Критерії вибору та ризику базових стратегій Портера. Структура галузі і вибір стратегії.

Суть та призначення функціональних стратегій. Типи функціональних стратегій, їх загальна характеристика. Взаємозв'язок функціональних стратегій.

Тема 9. Стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Типізація стратегій міжнародної конкурентоспроможності. Конкурентні стратегії в сфері масового виробництва та малого бізнесу. Поняття глобальної та багатонаціональної стратегій підприємств. Методики розробки та оцінки ефективності стратегій зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Стратегії українських підприємств на міжнародних ринках.

Тема 10. Альтернативність у стратегічному виборі

Стратегічні альтернативи. Розробка альтернативних варіантів стратегічних дій. Обмеження у формулюванні стратегій. Критерії вибору стратегії та їх ранжування. Порівняння ризику та ефекту при розробці стратегії. Оцінка альтернативних стратегій за виробленими критеріями.

Експертні методи у стратегічному виборі. Суть експертних методів прийняття стратегічних рішень, їх переваги та недоліки.

Тема 11. Стратегічний контроль і оцінка виконання стратегії

Суть та завдання стратегічного контролю. Порівняльна характеристика тактичного та стратегічного контролю. Етапи та періодичність проведення стратегічного контролю.

Оцінка виконання стратегії. Сканування процесу виконання стратегії та фіксування отриманих результатів. Визначення типу та причин відхилень. Типи корекційних дій та їх вибір залежно від результатів контролю за виконанням стратегії.

Рекомендована література

1. Азоев Г.Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика / Г.Л. Азоев. – М.: Центр экономики и маркетинга, 1996. – 208 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф / Пер. с англ. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
3. Антошкіна Л.І. Стратегічний менеджмент. Курс лекцій: навч. посіб. / Л. І. Антошкіна, В. І. Амелькін. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 288 с.
4. Афанасьєв М.В. Стратегія підприємства: Навч.-метод. посібник / М.В. Афанасьєв, Г.О. Селєзньова / Харківський національний економічний ун-т. – Х.: ВД «НЖЕК», 2007. – 272 с.
5. Балабанова Л.В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств: стратегічний підхід / Л. В. Балабанова, В.В. Холод; Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 294 с.
6. Березін О.В. Стратегія підприємства: навчальний посібник / О.В. Березін, М.Г. Безпарточний. – К.: Ліра-К, 2010. – 224 с.
7. Виханський О.С. Стратегическое управление. / О.С. Виханский. – М.: Издательство МГУ, 1995. – 483 с.
8. Волков В.В. Стратегічний аграрний і природоохоронний менеджмент / В.В. Волков та ін. – К.: МП Леся, 2009. – 112 с.
9. Волков В.В. Стратегічний підприємницький менеджмент / В. В. Волков та ін. – К.: 2006. – 39 с.
10. Галушка З.І. Стратегічний менеджмент: навч.-метод. посіб.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / З.І. Галушка, І.Ф. Комарницький; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці: Рута, 2006. – 248 с.
11. Гордієнко П.Л. Стратегічний аналіз: Навчальний посібник. / П.Л. Гордієнко. – К.: Алерта, 2006. – 404 с.
12. Іванов Ю.Б. Стратегія підприємства: підручн. для студ. ВНЗ / Ю. Б. Іванов та ін.; Харківський національний економічний ун-т. – Х.: ВД «НЖЕК», 2009. – 560 с.
13. Ігнат'єва І.А. Стратегічний менеджмент: теорія, методологія, практика / І.А. Ігнат'єва; Київський національний ун-т технологій та дизайну. – К.: Знання України, 2005. – 250 с.
14. Клівець П.Г. Стратегія підприємства: Навч. посіб. / П.Г. Клівець. – К.: Академвидав, 2007. – 320 с.
15. Мартиненко М.М. Стратегічний менеджмент: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. М. Мартиненко, І. А. Ігнат'єва. – К.: Каравела, 2006. – 320 с.
16. Минчинська І.В. Стратегія підприємства : курс лекцій / І.В. Минчинська; Державна податкова адміністрація України, Національна академія держ. податкової служби України. – Ірпінь: 2006. – 314 с.
17. Міщенко А.П. Стратегічне управління: Навчальний посібник. А.П. Міщенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 336 с.
18. Оберемчук В.Ф. Стратегія підприємства: короткий курс лекцій / В. Ф. Оберемчук; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К. : МАУП, 2000. – 127 с.
19. Портер М.Е. Конкурентная стратегия. Методика анализа отраслей и 24 конкурентов / М. Портер / Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 454 с.

- 20.Самойлик Ю.В. Стратегія підприємства: [методичні рекомендації для проведення практичних занять з дисципліни] / О.В. Березін, Ю.В. Самойлик. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010. – 112 с.
21. Самойлик Ю.В. Стратегія підприємства: [методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни та виконання контрольної роботи] / О.В. Березін, Ю.В. Самойлик. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010. – 60 с.
22. Самойлик Ю.В. Стратегія підприємства: [методичні рекомендації щодо виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань] / О.В. Березін, Ю.В. Самойлик. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010. – 40 с.
- 23.Самойлик Ю.В. Стратегія підприємства: [методичні рекомендації для проведення практичних занять з дисципліни] / Ю.В. Самойлик. – Полтава: РВВ ПДАА, 2012. – 316 с.
- 24.Савченко В.Д. Стратегія підприємства: навч.посіб. / В.Д. Савченко та ін.; Харківський національний аграрний ун-т ім. В.В.Докучаєва. – Х., 2004. – 206 с.
- 25.Саєнко М.Г. Стратегія підприємства: Підручник. / М.Г. Саєнко. – Тернопіль: «Економічна думка». – 2006. – 390 с.
- 26.Селезньова Г.О. Стратегія підприємства: навч. посібник / Г.О. Селезньова; Харківський національний економічний ун-т. – Х.: ХНЕУ, 2007. – 240 с.
- 27.Скібіцький О.М. Стратегічний менеджмент: Навчальний посібник / О.М. Скібіцький. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
- 28.Сладкевич В.П. Стратегічний менеджмент організацій: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Сладкевич; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К.: Персонал, 2008. – 495 с.
- 29.Стратегія підприємства: зб. тестових завдань з курсу для студ. спец. «Економіка підприємства» / уклад. О. І. Ковтун; Укоопспілка, Львівська комерційна академія. – Л.: Видавництво Львівської комерційної академії, 2005. – 132 с.
- 30.Тищенко О.М. Стратегія підприємства: конспект лекцій / О. М. Тищенко, Т. М. Чечетова-Терашвілі, О.В. Ревенко; Харк. нац. екон. ун-т. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2009. – 144 с.

ДИСЦИПЛІНА «ІНВЕСТУВАННЯ»

Тема 1. Методологічні основи інвестування

Основні засади та проблеми інвестування, мета, задачі та зміст дисципліни. Поняття інвестицій та інвестиційної діяльності. Інвестиційний ринок і його інфраструктура. Класифікація інвестицій.

Тема 2. Форми інвестування

Фінансові інвестиції. Реальна форма інвестування. Інноваційна форма інвестування. Форми іноземного інвестування.

Тема 3. Суб'єкти інвестиційної діяльності

Характеристика суб'єктів інвестиційної діяльності за формами власності. Характеристика суб'єктів інвестиційної діяльності за організаційно – правовими формами. Фінансово-кредитні установи та угруповання. Функціональні учасники інвестиційного процесу.

Тема 4. Портфельне інвестування

Поняття інвестиційного портфеля. Принципи формування інвестиційного портфеля. Типи інвестиційних портфелів. Оцінка інвестиційного портфеля.

Тема 5. Інвестиційні ризики

Поняття інвестиційних ризиків та їх характеристика. Класифікація інвестиційних ризиків. Методи оцінки інвестиційних ризиків.

Тема 6. Фінансове забезпечення інвестування

Джерела та форми фінансування інвестицій. Визначення та оптимізація структури джерел інвестування. Оцінка ефективності окремих фінансових інструментів інвестування.

Тема 7. Оцінка ефективності інвестування

Концепція оцінки зміни вартості грошей у часі. Показники оцінки ефективності інвестицій. Управління фінансовим капіталом підприємства.

Тема 8. Передінвестиційні дослідження

Принципи розробки інвестиційної стратегії підприємства. Модель формування інвестиційного прибутку. Оцінка інвестиційної привабливості проекту.

Тема 9. Бюджетування інвестиційного проекту

Процес інвестування капіталу. Оцінка грошових потоків за проектом. Методи оцінки реальних інвестиційних проектів. Визначення вартості капіталу.

Тема 10. Управління інвестиційним процесом

Макроекономічне регулювання інвестиційних процесів. Індикативне планування інвестицій. Бізнес-планування інвестиційного проекту.

Тема 11. Регулювання взаємодії учасників інвестування

Схеми взаємодії учасників інвестиційної діяльності. Засоби реалізації інвестиційних проектів. Тендерні угоди.

Тема 12. Проектування інвестицій

Основні положення щодо проектування. Ціноутворення в інвестиційній діяльності. Інвесторські кошториси.

Тема 13. Капіталізація інвестицій

Ресурсне забезпечення інвестиційного процесу. Виконання будівельно-монтажних робіт. Розрахунки в інвестиційній сфері. Моніторинг інвестиційного процесу.

Рекомендована література

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91 № 1560-ХІІ.
2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.05.96 р. № 93/96-ВР.
3. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін. – 5-те видання, переробл. та доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 546 с.
4. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – К.: Ника-центр, Эльга, 2002. – 528 с.
5. Виленский П.Л., Рябикова Н.Я. Рекомендации по расчетам экономической эффективности инвестиционных проектов. – М.: Финансы и статистика, 2013.
6. Економіка підприємства. Підручник / За ред. С.Ф. Покропивного. – 2-ге вид., пер. та доп. – К., 2002.
7. Федоренко В. Г. Инвестознaвство: Підручник. – 3-тє вид., допов. – К.: МАУП, 2014. — 480 с.
8. Пересада А. А. Инвестування: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А. А. Пересада, О. О. Смірнова, С. В. Онікієнко, О. О. Ляхова. – К.: КНЕУ, 2011. — 251 с.
9. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 376 с.
10. Попков В.П. Организация и финансирование инвестиций. – СПб: Питер, 2011. 224 с.
11. Холт Р.Н., Баренс С.Б. Планирование инвестиций. – М.: Дело ЛТД, 2005 – 118 с.